

نکاتی در مورد مطالعات مبتنی بر پرسشنامه

نقد مقاله:

ارتباط سواد اطلاعاتی و دسترسی به امکانات با نگرش به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مرتضی عرب زوزنی*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۴؛ ۱۵(۵۶): ۴۴۴ تا ۴۴۶

سر دبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

مقاله‌ای با عنوان ارتباط سواد اطلاعاتی و دسترسی به امکانات با نگرش به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۹۴؛ ۱۵(۱): ۱ تا ۸ به چاپ رسیده است (۱). اولین گام در انجام یک طرح تحقیقاتی مبتنی بر پرسشنامه، تهیه یک پرسشنامه خوب است (۲). پرسشنامه یک ابزار مفید برای جمع‌آوری اطلاعات و یا آزمون یک فرضیه در انجام بسیاری از پژوهش‌ها است. برای جمع‌آوری اطلاعات مناسب و کاربردی نیاز به طراحی یک پرسشنامه مؤثر داریم که به آسانی قابل درک و به راحتی قابل تکمیل باشد (۳). با این حال، حتی بهترین پرسشنامه‌ها اگر به درستی به کار گرفته نشوند نتایج مناسبی به همراه نخواهند داشت (۲). از آنجا که مقالاتی از این دست می‌توانند به مسئولین در اتخاذ بهترین و مناسب‌ترین تصمیمات کمک کند و باعث ارتقای سیستم آموزشی گردد، ذکر چند نکته ضروری به نظر می‌رسد.

در قسمت روش‌ها در چکیده مقاله تعداد نمونه ۱۹۰ نفر ذکر شده است که در ادامه و در قسمت روش‌ها در متن مقاله نویسندگان بیان کرده‌اند که تعداد ۲۱۵ پرسشنامه توزیع و ۱۹۰ پرسشنامه برگشت داده شده است که به نظر می‌رسد با توجه به گزارش نویسندگان تعداد نمونه ۲۱۵ نفر بوده است. همچنین میزان پاسخ‌گویی بیان نشده است اگر ۲۱۵ پرسشنامه توزیع شده است میزان پاسخ‌گویی چقدر است؟ و اگر ۱۹۰ نمونه داشته‌ایم میزان پاسخ‌گویی چقدر است (۱)؟ با توجه به این که پرسشنامه‌های این تحقیق محقق ساخته است به نظر می‌رسد نیاز به توضیح بیش‌تری در زمینه روایی دارد و این که اساتید رشته علوم تربیتی آن را تأیید کرده‌اند بر اساس چه ملاک‌هایی بوده است (سادگی، ضرورت، کامل بودن، واضح بودن، مربوط بودن)؟ همچنین بیان نشده است که این اندازه‌گیری مربوط به کدام مرحله (طراحی یا تدوین پرسشنامه است زیرا انجام روایی محتوا در هر دو مرحله ضروری است (۴)). علاوه بر این به تعداد متخصصان اشاره نشده است که این خود عاملی تعیین‌کننده است و در متون مختلف حداقل ۵ نفر برای انجام این کار ذکر شده است (۵). از

* نویسنده مسؤول: مرتضی عرب زوزنی، کارشناسی ارشد ارزیابی فناوری سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. arab.hta@gmail.com
تاریخ دریافت: ۹۴/۳/۱۲، تاریخ پذیرش: ۹۴/۳/۳۰

طرفی با توجه به مضمون تخصصی برخی از سؤالات این پرسشنامه‌ها، نیاز به تأیید یک متخصص در زمینه رایانه ضروری به نظر می‌رسد.

نکته قابل توجه دیگر در قسمت نتایج این مطالعه به چشم می‌خورد. نویسندگان در خط دوم و سوم مقاله میانگین و انحراف معیار سنی دانشجویان را گزارش کرده‌اند(۱). در حالی که در پرسشنامه آن‌ها هیچ سؤالی در مورد سن دانشجویان نشده است؟

هرقدر اعتبار صوری ابزار بالاتر باشد پذیرش آن توسط شرکت‌کنندگان بالاتر می‌رود(۶). با یک نگاه ساده به پرسشنامه دوم می‌توان دریافت که از اعتبار صوری (شکل ظاهری) خوبی برخوردار نیست و پرسشنامه اول هم مشکلاتی دارد مثلاً در گویه ۷ به جای کلمه "یادگیری" به اشتباه کلمه "یادگیریم" استفاده شده است، یا در گویه ۹ به جای کلمه "برایم" از کلمه "برام" استفاده شده است که عامیانه است، یا در گویه ۱۹ کلمه را اضافه است و از لحاظ دستور زبان اشتباه است زیرا در صورت حذف آن کلمه باز هم جمله دارای معنای کاملی است(۷).

امید است محققین محترم با رعایت برخی نکات ساده و گزارش دقیق و کامل پژوهش‌های انجام شده و به‌دوراز هرگونه خطا گام مهمی در جهت افزایش روزافزون کیفیت مطالعات انجام شده در کشور عزیزمان بردارند.

منابع

1. Habibi H, khodayari shouti s. [The Relationship between Information Literacy and Access to Facilities with Attitudes toward E-learning among students of Urmia University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2015; 15(0): 1-8.[Persian]
2. Boynton PM, Greenhalgh T. Selecting, designing, and developing your questionnaire. Bmj. 2004; 328(7451): 1312-5.
3. Arab zozani M, Bayegi V. [Understanding Cronbach's alpha: a necessity for implementation of original research studies]. Iranian Journal of Medical Education. 2014; 14(9): 831-2. [Persian]
4. Lund R, Nielsen LS, Henriksen PW, Schmidt L, Avlund K, Christensen U. Content validity and reliability of the Copenhagen Social Relations Questionnaire. J Aging Health. 2014; 26(1): 128-50.
5. Del Greco L, Walop W, McCarthy RH. Questionnaire development: 2. Validity and reliability. CMAJ. 1987; 136(7): 699.
6. Yaghmaei F. [Measuring behavior in research by valid and reliable instrument]. Tehran: Golbanpub; 2009:110. [Persian]
7. Ahmadi Givi H, Anvari H. Persian Grammar (1). 4th ed. Tehran: Fatemi Publication; 2014: 268. [Persian]

پاسخ به نقد مقاله:

ارتباط سواد اطلاعاتی و دسترسی به امکانات با نگرش به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

حمدالله حبیبی، سعید خدایاری شوطی*

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

با تشکر از خواننده محترم نکاتی چند در این خصوص را باستحضار میرسانم:

در خصوص تعداد نمونه: تعداد نمونه ۲۱۵ نفر مبنای قرار داده شده بود با توجه به جدول مورگان و عدم برگشت بعضی از پرسشنامه ها تعداد نمونه به ۱۹۰ کاهش یافت که میزان پاسخ‌گویی هم بر اساس ۲۱۵ نفر بود که ۸۸ درصد نمونه به پرسشنامه ها جواب دادند که در چکیده مقاله ضرورتی بر توضیح اضافی این موارد دیده نشد و در قسمت روش به آن اشاره کامل گردیده است.

در مورد تأیید روایی پرسشنامه: ملاک تأیید پرسشنامه توسط اساتید رشته علوم تربیتی بر اساس، ملاک ربط داشتن است و اندازه گیری هم بر اساس هر دو مرحله طراحی و تدوین می باشد و این که تعداد متخصصان تأییدی پرسشنامه، در کم‌تر جایی مشاهده گردیده است که به این مورد اشاره شده باشد و محققان نیز بنا به عدم ضرورت به این مورد اشاره نکرده اند ولی تعداد متخصصان تأییدی پرسشنامه سه نفر از اساتید رشته علوم تربیتی یک نفر رشته تکنولوژی آموزشی و دو نفر از دانشجویان دکتری بودند.

در خصوص متغیر سن و غلط تایپی ذکر شده: لازم به ذکر می باشد مسئول مقاله در مدت زمان پذیرش تا چاپ مقاله این نکته را به مجله گزارش نموده است که بنابر پاک شدن فایل اصلی پرسشنامه، مجبور به طراحی سریع پرسشنامه در زمان کوتاه شده است که در این طراحی معیار سنی دانشجویان در فایل بارگذاری شده از قلم افتاده است، اما جز سوالات پرسشنامه بوده است. همچنین برخی اشکالات تایپی وجود دارد.

* نویسنده مسؤول: سعید خدایاری شوطی (کارشناس ارشد)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. tmu90et@gmail.com
حمدالله حبیبی (استادیار)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (hamdullahhabibi@yahoo.com)